

LÄRARNAS FÖRSVARARE

Anna Ekström ska baxa Skolverket genom det största reformskedet i svensk skolhistoria. Själv menar hon att reformernas framgång avgörs i klassrummet, i händerna på skickliga lärare.

TEXT: THOMAS HELDMARK

SEDAN ANNA EKSTRÖM blev chef för Skolverket har hon lovat att avsluta alla sina föreläsningar med orden: »För övrigt tycker jag att läraryrket är samhällets viktigaste yrke.« Travestin på den romerske statsmannen Cato är kanske en enkel poäng att ro hem, medger hon, men den stämmer.

– Ska vi ha skickliga läkare, elektriker, poliser, undersköterskor så är grunden att vi har bra lärare.

Vad är då en bra lärare? Det kan

»Reformerna är beroende av vad som händer i klassrummet. Det går inte att ta ifrån lärarkåren ansvaret.«

vara en sådan som hennes lärare, lektor Bengt Åkerman i Bromma gymnasium, lite egensinnig men som kunde sitt yrkes ramar så väl att han ibland klev ur dem. Som den gången han erbjöd sitt stöd när han såg att den unga och flitiga eleven Anna verkade stressad. Som skrev i hennes studentmössa på examensdagen: »Forma ditt liv, Anna!«. Något den vuxna Anna

minns än i dag. Eller hennes matematik- och fysiklärare, som sedan blev metodikadjunkt på lärarutbildningen, och som ofta lämnade läroboken och istället pratade matematik och fysik med eleverna och lät dem göra saker. Just så som forskningen rekommenderar att undervisningen ska gå till i matematik och naturämnena.

– En bra lärare är helt enkelt den där magiska kombinationen av att kunna ett ämne och dessutom kunna överföra kunskapen till andra. Det är väl en av de saker som skiljer människor från andra djur, säger Anna Ekström.

DE FÖRSTA FYRA klasserna gick Anna Ekström i Hästhagsskolan i Farsta, en förort med sprängande växtvärk och ganska stora sociala problem. Det fanns uppemot tio parallellklasser, skolan hyrde in sig i lägenheter, och Anna Ekström minns att hon inte vågade gå över skolgården ensam.

Vid tio års ålder flyttade familjen till Bromma och hon började i Ålstensskolan. Det var som att flytta till ett annat land, berättar hon.

– Men alla mina skolor har varit bra, även Hästhagen.

Vi befinner oss i Anna Ekströms arbetsrum på Skolverket, ett hörnrum

FICK NYTT JOBB. 2011 blev Anna Ekström Skolverkets nya generaldirektör. »Oj så svårt det verkar«, var hennes reaktion när hon erbjöds jobbet.

ut mot Fleminggatan. Trafikbullret tränger in genom fönsterrutorna men Anna Ekström försäkrar att hon gillar det. Buller i oskadliga doser, förklarar hon, är mest en fråga om inställning och refererar i förbigående till ett par tre vetenskapliga studier.

Hon låter dörren stå öppen till den gapande korridoren.

HUSET ÄR SPECIALRITAT för att fungera som domstol. Det torde passa juristen Anna Ekström, vars far var riksåklagare. Anna Ekströms egen ämbetsmannakarriär har omgetts med adjektiv som duktig, viljeinriktad, prestigelös. Som statssekreterare blev hon Göran Perssons favorit och spåddes en ministerpost.

När hon fick frågan om att bli chef för Skolverket var hennes första tanke »oj så svårt det verkar«. Då hade hon ändå arbetat med sysselsättningskriser och budgetsanering. Hon hade varit fackföreningsordförande i nästan tio år.

– Det här är inte bara svårare, utan mycket svårare. Hur ordnar man system så att barn, ungdomar och vuxna lär sig saker och utvecklas till demokratiska människor? Det är enligt min mening bland det svåraste som finns i världen, och sedan jag började här har den dimensionen ökat.

Hon säger att hon kommit till en välskött myndighet, som hon inte har några omedelbara planer på att omorganisera. Hon blir istället bara mer och mer imponerad av vad medarbetarna kan.

– Det vi behöver är bra förutsättningar att göra ett så bra jobb som medarbetarna vill och som också medborgarna vill.

För närvarande är myndigheten fullt sysselsatt med att göra verklighet av alla de reformer kring skolan som beslutats om. Just nu pågår det största reformskedet i svensk skola någonsin. Ny skollag med nya läroplaner, kurs-

planer, nya betygsskalor. Plus en hel rad andra förändringar. Anna Ekströms uppdrag är att förverkliga dessa. Det är ingen liten uppgift.

– Jag som är jurist vet hur svårt det är att skriva lagar. Men det är ingenting mot att få lagarna att bli verklighet ute i klassrummet. De nya läroplanerna är viktiga reformer, men det är först när de hamnar i goda lärares händer som de tar form.

Skolverket har lagt ner avsevärd energi på att sprida kunskaperna om innehållet i de nya reformerna. Anna Ekström och hennes medarbetare har träffat alla rektorer, huvudmännen, alla gymnasielärare och tiotusentals lärare i grundskolan, yrkesutbildningen och förskolan.

– Men om reformerna får genomslag är helt beroende av vad som sedan händer i klassrummet. Det går inte att ta ifrån lärarkåren ansvaret. Men det går att stödja dem. Och vi måste få tid och kraft att fortsätta detta arbete. Att fortsätta stödja lärarna, skolledarna och skolorna.

MYNDIGHETEN MÅSTE i det sammanhanget se över alla sina föreskrifter, alla allmänna råd och andra dokument så att de stämmer överens med den nya skollagen. Men det handlar också om att hjälpa skolorna med olika former av skolutveckling.

– En stor skillnad mot den gamla skollagen är att skolans arbete nu ska vila på vetenskap och beprövad erfarenhet. Då krävs det också att den forskning som finns är tillgänglig för lärarna, säger Anna Ekström.

– Det finns en stor forskningslängtan inom lärarkåren, säger hon, och denna längtan ska Skolverket se till att möta.

– Lärarna och rektorerna ropar efter svar på frågor om hur de ska undervisa. De vill ha forskningsrön som är relevanta, vardagsnära och som är lätta att använda i klassrummet. Detta är en

svår fråga för oss, för samtidigt som vi ska tillgodose detta behov så är det viktigt att vi inte styr för tydligt och säger hur undervisningen ska gå till. Skolan och lärarna måste behålla huvudansvaret för skolutvecklingen.

Hur ska det gå till?

– Vi måste tänka oss för. Det finns ingen magisk formel. Men jag tror att mina erfarenheter från Saco kan vara till hjälp, där har jag jobbat mycket med yrkesgruppers ansvarstagande för sin yrkesutveckling. Det gäller att understödja lärarnas ansvarstagande, inte ta ifrån dem ansvaret.

Hon säger att myndigheten också måste tänka sig för innan man belastar skolan och lärarna med mer administration. Varje nytt enskilt dokument kan det finnas goda argument för, men tillsammans åter dokumentationskraven tid från lärarnas och skolledarnas huvudsyssla.

– Vi måste vara försiktiga innan vi ökar kraven på dokumentation för lärarna och skolorna. Det är något jag själv tänker på dagligen och som jag vill att vi alla här på myndigheten ska hålla i minnet.

DET ÄR ALLTÅ I klassrummen det ska ske, »i goda lärares händer«. I klassrummen bör också lärarnas kompetensutveckling helst äga rum, menar Anna Ekström. Det har visat sig vara bättre än att lärarna skickas till någon kursgård och kommer tillbaka med någon ny fräslingslära. Istället är det i arbetssituationen, tillsammans med kollegorna, som skolutvecklingen är mest effektiv. En tanke som har ett »hyggligt forskningsstöd«. Och när en jurist säger hyggligt betyder det bra.

Anna Ekström ledde till häromåret den statliga delegation som undersökte jämställdheten i skolan.

Vilka ser du som de stora utmaningarna inom det området?

– Utmaningen är att göra det som har stått i skollagen sedan 60-talet:

att motverka traditionella könsroller. Det är ett stort frihetsprojekt, inte bara för flickor utan även för pojkar.

Pojkars sämre skolresultat anser hon vara en strukturell orättvisa, eftersom inget tyder på att de skulle vara mindre begåvade. Det är idag svårt för pojkar att kliva ur det ganska snäva manliga ramverk som målats ut för dem. Under arbetet med jämställdhetsdelegationen fann de bland annat att förväntningarna är annorlunda på pojkar än på flickor.

»Vi måste vara försiktiga innan vi ökar kraven på dokumentation för lärarna och skolorna.«

Vad är då förväntningar?

– Det är ett starkt ord. Men den syn som finns på pojkar att det är ok att ha bra betyg, bara man inte pluggar, det är förväntningar. Den syn som säger att den pojke som önskar sig ett yrke utanför den manliga ramen blir betraktad som omanlig. Det är förväntningar.

Anna Ekström berättar att Skolverket precis fått ett regeringsuppdrag att utreda hur jämställdheten kan öka i den konkreta undervisningen.

– Hur skolan kan uppmuntra till att pojkar och flickor utvecklar alla sina förmågor. Så att alla kan, som Bengt Åkerman skrev, forma sina liv genom utbildning, säger Anna Ekström. ♦

!

Anna Ekström, generaldirektör för Skolverket sedan maj 2011. Tidigare ordförande i Saco.

Bor: i Bromma.

Läser på tunnelbanan: Åse Hanssons avhandling »Ansvar för matematiklärande. Effekter av undervisningsansvar i det flerspråkiga klassrummet«.